

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	6	7	2
---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	0	9
---	---	---	---

**Master of Arts (Economics) 3rd Semester
(2122)**

**Opt (iii) ENVIRONMENTAL ECONOMICS (In all Mediums)
Paper—MAECO-303 & 304**

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Attempt any **TEN** short answer questions from Question No. I of 2 marks each.

(2) Attempt any **ONE** long question from each unit of 15 marks each.

I. Attempt any TEN questions :—

(a) Define Ecosystem.

(b) Discuss first law of thermodynamics.

(c) What is market failure ?

(d) What are common property resources ?

(e) What are negative externalities ?

(f) What is abatement cost function ?

(g) What are liability laws ?

(h) What are pollution taxes ?

- (i) What are transferable pollution permits ?
- (j) What is acid rain ?
- (k) What is environmental accounting ?
- (l) What is solid waste management ?
- (m) What is sustainable development ?
- (n) What are objectives of Earth Summit 1992 ?
- (o) Give the major Acts related to water in India.

10×2=20

UNIT—I

- II. (a) Discuss inter linkages between environment and economy.
- (b) Discuss 2nd law of thermodynamics. 10+5=15
- III. What do you mean by market failure associated with environment ? Give reasons and solutions. 15

UNIT—II

- IV. Explain the regulation of environment through legal system. 15
- V. What is economics of pollution control ? How to reach at optimum level of pollution ? 15

UNIT—III

- VI. (a) Discuss the steps of Environmental Impact Assessment.
- (b) Discuss environmental regulations and legislations for solid waste management in India. 7+8=15

VII. Give notes on :—

- (a) Benefits of Environment protection
- (b) Green national accounts.

8+7=15

UNIT—IV

VIII. Give notes on :—

- (a) The environmental Kuznets curve
- (b) Trade and Environment under WTO regime.

8+7=15

IX. Discuss the causes, consequences and solutions of Global Warming.

15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— (1) प्रश्न न. I में कोई दस लघु-उत्तरीय प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक दीर्घ प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 15 अंक हैं।

I. किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

- (a) पारिस्थितिक तंत्र को परिभाषित करें।
- (b) ऊष्मागतिकी के प्रथम नियम की विवेचना कीजिए।
- (c) बाजार विफलता क्या है ?
- (d) सामान्य संपत्ति संसाधन क्या हैं ?
- (e) नकारात्मक बाह्यताएँ क्या हैं ?

- (f) उपशमन लागत फलन क्या है ?
- (g) उत्तरदायित्व नियम क्या हैं ?
- (h) प्रदूषण कर क्या हैं ?
- (i) हस्तांतरणीय प्रदूषण परमिट क्या है ?
- (j) अम्ल वर्षा क्या है ?
- (k) पर्यावरणीय समाधान क्या है ?
- (l) ठोस अपशिष्ट प्रबंधन क्या है ?
- (m) सतत विकास क्या है ?
- (n) पृथ्वी सम्मेलन 1992 के उद्देश्य क्या हैं ?
- (o) भारत में जल संबंधी प्रमुख अधिनियमों का उल्लेख कीजिए।

10×2=20

यूनिट-I

- II. (a) पर्यावरण और अर्थव्यवस्था के बीच अंतर संबंधों पर चर्चा करें।
- (b) ऊष्मप्रवैगिकी के द्वितीय नियम की विवेचना कीजिए। 10+5=15
- III. पर्यावरण से जुड़ी बाजार की विफलता से आपका क्या तात्पर्य है ? कारण और समाधान दीजिए। 15

यूनिट-II

- IV. कानूनी प्रणाली के माध्यम से पर्यावरण के नियमन की व्याख्या कीजिए। 15
- V. प्रदूषण नियंत्रण का अर्थशास्त्र क्या है ? प्रदूषण के इष्टतम स्तर पर कैसे पहुंचें ? 15

ਯੂਨਿਟ-III

VI. (a) ਪਰਿਆਵਰਣੀਯ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਕਲਨ ਦੇ ਚਰਚੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(b) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਅਪਭਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਲਈ ਪਰਿਆਵਰਣੀਯ ਵਿਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ
ਵਿਧਾਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। 7+8=15

VII. ਨੋਟ ਦਿਓ :

(a) ਪਰਿਆਵਰਣ ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਲਾਭ

(b) ਹਰਿਤ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਯ ਲੇਖਾ। 8+7=15

ਯੂਨਿਟ-IV

VIII. ਨੋਟ ਦਿਓ :

(a) ਪਰਿਆਵਰਣੀਯ ਕੁਝਨੇਟ ਵਕਰ

(b) WTO ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਪਰਿਆਵਰਣ। 8+7=15

IX. ਗਲੋਬਲ ਵਰਮਿੰਗ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਪਰਿਣਾਮ ਅਤੇ ਸਮਾਧਾਨ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. I ਤੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਲਘੂ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

(2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀਰਘ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਦੇ 15 ਅੰਕ ਹਨ।

I. ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(a) ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

(b) ਥਰਮੋਡਾਇਨਾਮਿਕਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(c) ਮਾਰਕੀਟ ਅਸਫਲਤਾ ਕੀ ਹੈ ?

- (d) ਆਮ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ ?
- (e) ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਬਾਹਰੀ ਕੀ ਹਨ ?
- (f) ਬੇਟਮੈਂਟ ਲਾਗਤ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ?
- (g) ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਿਯਮ ਕੀ ਹਨ ?
- (h) ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਟੈਕਸ ਕੀ ਹਨ ?
- (i) ਤਬਾਦਲੇਯੋਗ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪਰਮਿਟ ਕੀ ਹਨ ?
- (j) ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਮੀਂਹ ਕੀ ਹੈ ?
- (k) ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਮਾਧਾਨ ਕੀ ਹੈ ?
- (l) ਠੋਸ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕੀ ਹੈ ?
- (m) ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ ਕੀ ਹੈ ?
- (n) ਧਰਤੀ ਸੰਮੇਲਨ 1992 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ ?
- (o) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਐਕਟ ਦੱਸੋ। $10 \times 2 = 20$

ਯੂਨਿਟ—I

- II. (a) ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (b) ਥਰਮੋਡਾਇਨਾਮਿਕਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $10 + 5 = 15$
- III. ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਧਾਨ ਦੱਸੋ। 15

ਯੂਨਿਟ—II

- IV. ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15
- V. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਦਾ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਕੀ ਹੈ ? ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ? 15

ਯੂਨਿਟ—III

VI. (a) ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(b) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $7+8=15$

VII. ਨੋਟ ਦਿਓ :

(a) ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਲਾਭ

(b) ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਫੀਡਬੈਕ ਵਿਵਰਣ। $8+7=15$

ਯੂਨਿਟ—IV

VIII. ਨੋਟ ਦਿਓ :

(a) ਵਾਤਾਵਰਨ ਕੁਜ਼ਨੇਟਸ ਕਰਵ

(b) WTO ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ। $8+7=15$

IX. ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ, ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਹੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

15